

Департамент культури та інформаційної політики
Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад "Запорізька обласна бібліотека
для дітей "Юний читач" Запорізької обласної ради

Ті, хто творив Україну

*А н о т о в а н и й р е к о м е н д а ц і й н и й
с п и с о к л і т е р а т у р и*

Запоріжжя
2023

Ті, хто творив Україну : анотований рекомендаційний список літератури / укладач О. Д. Булатня. – Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач". – Запоріжжя, 2023. – 22 с. – (З Україною в серці).

Вивчення історії України через ознайомлення з життям та діяльністю видатних людей зараз надзвичайно актуальне, тому що дозволяє заповнити білі плями у розумінні історичних подій, які відбувалися та відбуваються в нашій країні.

Анотований рекомендаційний список літератури знайомить з книгами про видатних історичних діячів України, а також про українців, що зробили значний внесок у розвиток науки, мистецтва, літератури, спорту і вплинули на Україну та світ своїми вчинками, працею, думками та відкриттями.

Може бути використаний для організації роботи з патріотичного виховання дітей. Розрахований на дітей, бібліотечних фахівців, працівників шкільних та позашкільних освітніх закладів.

У список увійшли книги українських видавництв за період з 2019 по 2023 рік.

Укладач

Ольга БУЛАТНЯ

Комп'ютерна верстка

Людмила ВЕСЕЛОВА

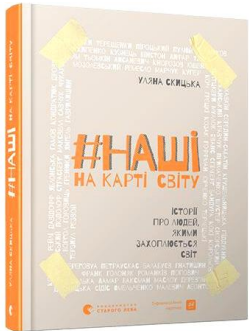
Відповідальний за випуск

Лариса ДАНИЛОВА

*Як не можна спинити річку, що,
зламавши кригу навесні, бурхливо
несеться до моря, так не можна
спинити націю, що ламає свої кайдани,
прокинувшись до життя.*

Микола Міхновський

Скицька, У. #Наші на карті світу. Історії про людей, якими захоплюється світ / У. Скицька. – Львів : ВД Старого Лева, 2019. – 320 с. : іл.

Книга містить вісімдесят історій про людей, які є українцями за походженням чи місцем народження і чиї досягнення дивують і вражають, бо вони змінили хід історії та їх визнав увесь світ.

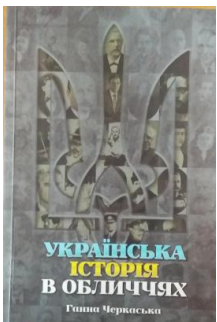
Серед героїв книжки є добре знані Іван Пулюй, Соломія Крушельницька, Софія Яблонська, Казимир Малевич, Ігор Сікорський, Марія Примаченко. А є й ті, хто стане для читачів справжнім відкриттям: режисер Стівен Спілберг; оscarоносний мультиплікатор студії «Дісней» Володимир Титла; талановитий генетик Теодозій Добжанський; донька львівського банкіра, яка винайшла принцип роботи Wi-Fi, Геді Ламар; легендарний воротар NHL Террі Савчук; харків'янин, який розшифрував писемність майя, Юрій Кнорозов. Ці люди надихають, і часом їхні біографії настільки дивовижні, що виникає думка – так буває лише в кіно.

Історичні діячі

Таїрова-Яковлева, Т. Гетьмани України. Історії про славу, трагедії та мужність / Т. Таїрова-Яковлева. – Київ : ВД КЛІО, 2019. – 424 с. : іл.

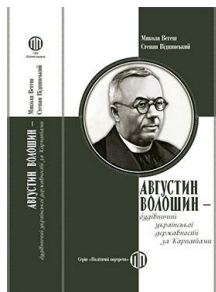
У книзі представлені одинадцять біографій гетьманів, які були військовими і політичними лідерами України XVII-XVIII ст. Вони були дуже різними, але кожному з них довелося залишити свій слід в історії українського гетьманства. В їхньому житті переплелися слава і трагедія, мужність і віроломство, видатний талант і заступництво фортуни. Знайомлячись з їхньою долею, ми краще зрозуміємо той складний, суперечливий, але героїчний час і відкриємо для себе маловідомі та забуті сторінки української історії.

Черкаська, Г. Українська історія в обличчях / Г. Черкаська. – Київ : Саміт-книга, 2021. – 336 с. : іл.

Запорізьку письменницю Ганну Черкаську називають «всеукраїнською домашньою вчителькою з історії». Історичний блог, який вона веде, заснований на «живих» деталях біографій добре знаних і маловідомих особистостей в історії України. Ця книга об'єднала історичні портрети, які публікувала письменниця в своєму блозі. Вона знайомить

із невідомими та вражаючими фактами з життя видатних українців. Це погляд з ХХІ століття на галерею політичних, державних, громадських, культурних діячів України. Анна Ярославна, Леся Українка, Михайло Грушевський, Михайло Старицький, Олександр Шумський – ці історичні особистості зображені, як добрі знайомі, вони позбавлені будь-якого пафосу. Головне бажання авторки книги – щоб українці не просто знали свою історію, а знали те, що дає можливість пишатися своєю нацією.

Вегеш, М. Августин Волошин – будівничий української державності за Карпатами / М. Вегеш, С. Віднянський. – Київ : Парламентське видавництво, 2021. – 472 с. : іл. – (Політичні портрети).

Августин Волошин – президент Карпатської України, видатний громадсько-політичний, державний і культурний діяч, з іменем якого пов'язують національне відродження закарпатських українців у першій половині ХХ ст. У книзі розповідається про історичні умови формування світогляду та політичних поглядів А. Волошина, його діяльність на чолі автономного уряду Підкарпатської Русі – Карпатської України та внесок у розбудову української державності напередодні Другої світової війни. Ви дізнаєтеся також про життя в еміграції і останні дні президента Карпатської України, закатованого 75 років тому в радянських в'язницях. У книзі зібрані також спогади сучасників про Августина Волошина.

Громенко, С. Скоропадський і Крим. Від протистояння до приєднання / С. Громенко. – Київ : Наш формат, 2021. – 352 с. : іл.

Павло Скоропадський – гетьман Української Держави, політичний і громадський діяч, одна з найбільш знакових постатей українських Визвольних змагань 1917-1921 років. Книга розповідає про Крим початку ХХ ст., про позицію Павла Скоропадського щодо Криму та як реагували на виклики щодо українсько-кримських відносин Українська Держава й міжнародна спільнота наприкінці Першої світової війни. Вона призначена всім, хто хоче дослідити міжнародні суперечки навколо статусу Криму та розв'язати проблему його належності. Ви також дізнаєтеся про історію кримсько-українських відносин, які коливалися від безкомпромісної економічної боротьби до переговорів про права нового регіону в складі України.

Жадан, С. Вишиваний. Король України / С. Жадан. – Чернівці : Меридіан Черновіч, 2020. – 112 с. : іл. – (Лібрето опери).

Книга містить лібрето опери «Вишиваний. Король України», яке написав відомий український письменник Сергій Жадан. Опера присвячена постаті ерцгерцога Вільгельма фон Габсбурга, відомого в Україні як Василь Вишиваний. Він був українським військовим діячем, політиком, дипломатом, поетом і навіть неофіційним кандидатом на український престол у разі встановлення монархії. Події в опері розгортаються в один з найбільш драматичних періодів нашої історії – під час Першої світової війни. Уся Європа охоплена прагненням глобальних політичних змін. Маси людей втрачають

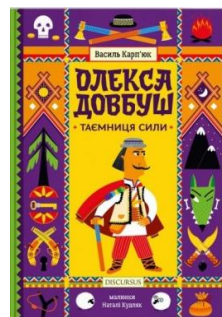
країни, домівки і самих себе. В цей час Василь Вишиваний знайшов себе в Україні, полюбив її людей і культуру, а вже Україна допомогла Вишиваному знайти своє місце в світі і в історії своєї габсбурської династії.

Журавльов, Д. Іван Мазепа / Д. Журавльов. – Харків : ТОВ СИЦІЯ, 2019. – 120 с.

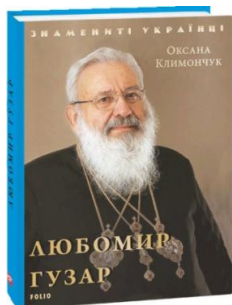
Павленко, С. Іван Мазепа. Догетьманський період / С. Павленко. – Київ : Мистецтво, 2020. – 263 с. : іл.

Книги присвячені гетьману Івану Мазепі – знаковій постаті української історії, чиє життя та вчинки протягом тривалого часу викликали гарячі суперечки. Приятель Петра І – і борець за інтереси Української козацької держави; будівничий величних соборів – і «Юда», відлучений від церкви; майстер складних дипломатичних ігор – і людина, що поставила на карту все і програла найголовнішу гру свого життя; улюбленець жіноцтва і чи не єдиний обдарований поет і музикант серед українських гетьманів. Вороги його сприймали як зрадника, прихильники відзначали велике прагнення гетьмана до процвітання рідної землі. Читачі зможуть створити свій власний варіант образу Мазепи – одного з найкolorитніших та найцікавіших українців.

Карп'юк, В. Олекса Довбуш. Таємниця сили / В. Карп'юк. – Брустурів : Дискурс, 2020. – 128 с. : іл.

Однією з найлегендарніших постатей Прикарпаття та Гуцульщини вважається опришок Олекса Довбуш. Його називали закарпатським Робін Гудом за те, що він грабував панів та роздавав їхнє майно селянам. Але історія найгрізнішого ватажка карпатських опришків почалася з впертого хлопчиська, який несподівано для себе отримав велику Силу. Розгорнувши цю книгу, ви разом з Олексом поживете у лісі поруч із вовками й ви-вірками, приєднаєтеся до опришківської ватаги та зазирнете у світ героїчної минувшини Карпат. Це історія справжнього українського супергероя, який мав від природи Розум і здобув Силу. Ви дізнаєтеся, звідки взялася Олексина Сила, і чи зміг він її опанувати.

Климончук, О. Любомир Гузар / О. Климончук. – Харків : Фоліо, 2020. – 122 с. : іл. – (Знамениті українці).

Блаженніший Любомир Гузар – український релігійний діяч, патріарх-предстоятель Української греко-католицької церкви, яку він очолював протягом 10 років. За цей час зумів перенести її осередок зі Львова до столиці, надавши конфесії загальноукраїнського масштабу. Він став першим главою в історії УГКЦ, який добровільно зрікся своїх повноважень. Його за життя визнавали великим, проте немає такого мірила, яким би можна було досягнути вплив Блаженнішого Любомира на порозуміння між християнами, на самоусвідомлення українського суспільства і, зрештою, на події кінця ХХ – початку ХХІ століття, що створили сучасну Україну.

Любомир Гузар – один з найбільших моральних авторитетів сучасних українців.

Коломоець, С. Петро Сагайдачний. Часи козацькі / С. Коломоець. – Київ : ВД АртЕк, 2021. – 216 с. : іл.

Сас, П. Полководець Петро Сагайдачний / П. Сас. – Київ : ВД Кліо, 2021. – 280 с. : іл.

Всім українцям добре відомо ім'я Петра Сагайдачного. Про нього складено багато пісень, написано літературних творів, але разом з тим ми ще мало знаємо про цю видатну особистість, яка своєю діяльністю впливала не лише на розвиток козацтва, а й на долю всієї Європи. Саме під його началом козацтво найбільше прославалося у морських походах. А чи знали ви, що 400 років тому гетьман Петро Сагайдачний здійснив успішний похід на Москву і взяв її в облогу? А як українські козаки під проводом Сагайдачного, разом з військом Речі Посполитої, зупинили наступ майже 300-тисячного війська Османської імперії під Хотиним 1621 року? А що ви знаєте про реформу козацького війська, яку здійснив свого часу Петро Сагайдачний?

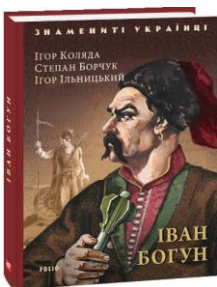
Якщо Вам цікаво, чим, коли і як воювали наші козаки за часів славетних гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного – тоді ці книги саме для вас.

Коляда, І. Богдан Хмельницький. Походи Богдана Хмельницького / І. Коляда, Ю. Сорока. – Харків : ТОВ СИЦІЯ, 2019. – 224 с.

Богдан Хмельницький – засновник Української козацької держави, гетьман Війська Запорозького та достойний син свого народу. Організатор повстання проти панування шляхти в Україні, яке переросло у Національно-визвольну війну українського народу проти Речі Посполитої. Його походи, та особливо перемоги під Жовтими Водами, Корсунем та Зборовом, примусили поляків підтвердити старовинні права українського козацтва і створили умови для формування самостійної Української держави-Гетьманщини. Таким чином були закладені підвалини української державності. Однак поразка під Берестечком і наступні тяжкі битви з польським військом довели неможливість збереження Української держави тільки силами українців, що й призвело до рішення, яке було прийняте у 1654 році на Переяславській Раді – про підписання договору між Україною та Росією.

Книга розповість вам про Великого Гетьмана, завдяки якому все українство виступило єдиною силою в боротьбі за національне визволення.

Коляда, І. Іван Богун / І. Коляда, С. Бочук, І. Ільницький. – Харків : Фоліо, 2021. – 126 с. : іл.. – (Знамениті українці).

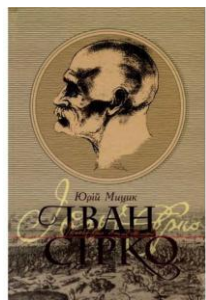
Іван Богун – мудрий полководець, відважний козак, легендарна особистість та герой українських історичних дум. Усі сучасники Богуна відзначали його розум, хитрість, хоробрість і талант полководця. Він відмовився від реєстрового чину і маєтків, які обіцяли йому поляки, і підтримав визвольну війну українського народу проти Польщі з першого дня повстання. Саме в цій війні командир Вінницького полку полковник Богун за життя став легендою. Книга розповідає про життєвий шлях видатного українського

військового діяча, одного із найближчих сподвижників Богдана Хмельницького, який і через століття залишається для нас взірцем відданості Україні та ідеалам свободи.

Коляда, І. Пилип Орлик / І. Коляда, С. Коляда, О. Кириєнко. – Харків : Фо-ліо, 2019. – 121 с.

Пилип Орлик належить до найбільш яскравих постатей не лише української, а і європейської історії першої половини XVIII ст. Військовий і політичний діяч, Генеральний писар, Гетьман Війська Запорозького у вигнанні, сподвижник Івана Мазепи і продовжувач його справи у боротьбі за державний суверенітет Гетьманщини. В історію він увійшов насамперед як автор першої української Конституції, яка називалася «Пакти і Конституції прав і вольностей Війська Запорозького». Навряд чи якась національна справа мала такого освіченого, талановитого й вірного її представника, як Пилип Орлик. Він став символом нескореності й боротьби за волю свого народу. Діяльність гетьмана, безперечно, становить одну з найважливіших сторінок державної та військової історії України.

Мицик, Ю. Іван Сірко / Ю. Мицик. – Київ : ВД Кліо, 2019. – 160 с.

Іван Сірко – один з найвидатніших полководців України, якого козаки 15 разів обирали кошовим отаманом. За своє життя він брав участь у 55 битвах і майже у всіх здобув перемогу. Своєю ініціативою, енергією і воєнною вдачею він здобув на Запорозжжі небувалу шану. Ще за життя його ім'я було оспіване в народних думах і піснях, пізніше увійшло в легенди. Сірко став символом волелюбного духу українського козацтва. Дослідження постаті видатного борця проти іноземних загарбників, слава якого гриміла далеко за межами України, замовчували, фальсифікували, забороняли і за царських, і за радянських часів. У цьому виданні автор, опираючись на джерела, знайдені в архівах України, Росії, Польщі, Німеччини, наукові праці інших істориків, намагається заповнити прогалину в українській історіографії, змалюючи якомога повніше життя та діяльність Івана Сірка.

Петков, С. Князь Святослав / С. Петков. – Київ : ВД АртЕк, 2020. – 208 с. : іл.

Нариси присвячені постаті видатного правителя і полководця князя Святослава. Великий князь Київської Русі, якого люди назвали Святославом Хоробрим, прославився як військовий лідер, якого боялися навіть у Візантії. За десять років у походах і боях Святослав пройшов зі своїми воїнами вісім тисяч кілометрів і створив найбільшу імперію в Європі: вона займала територію від Балтійського моря до Каспійського. Він воював проти сусідів – Волзької Булгарії та Хазарського каганату. З великою любов'ю і симпатією автор виписав портрет князя Святослава Хороброго, що сприймається живим, сміливим, глибоко мислячим патріотом своєї держави. Життя та діяльність войовничого та незламного князя залишаються яскравою сторінкою української історії, її волі, непохитності, мужності та хоробрості.

Пониपालюк, А. Останній командир УПА. Життя і боротьба Василя Кука / А. Пониपालюк. – Київ : Наш формат, 2021. – 256 с. : іл. – (Наш пантеон).

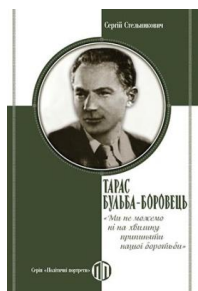
Є люди-епохи, а є люди – кілька епох. Такою особистістю був останній командир УПА Василь Кук. Він народився до Першої світової, пережив лихоліття Другої світової, розквіт і згортання діяльності УПА, потрапив у радянський полон і разом з Україною отримав омріяну свободу в 1991-му. Як сімейна скрута вплинула на його погляди? Коли він загорівся ідеєю збройної боротьби? Як пережив смерть братів Ілька й Іларія, яких стратили за українську державність? Як вибудовував мережу ОУН у Дніпропетровську й перебував у підпіллі на Волині й Галичині? Як продовжував тиху боротьбу в 1970–1980 роки й отримав «друге дихання» після незалежності?

Авторка дослідила архівні дані та спомины людей, які особисто знали Василя Кука, поспілкувалася з рідними, побувала там, де він народився, жив і творив. Усе це допомогло показати, яким був Кук і як він боровся за українську незалежність.

Смолій, В. Петро Дорошенко: особистість в реаліях епохи / В. Смолій, В. Степанков. – Київ : Парламентське видавництво, 2021. – 792 с. : іл. – (Політичні портрети).

У праці відтворено історичний портрет одного з найбільш харизматичних політичних лідерів козацької України XVII ст. Петра Дорошенка. Визначний державний та військовий діяч, козацький полковник та гетьман України, він брав активну участь у Національно-визвольній війні під керівництвом Богдана Хмельницького. Його життєвий шлях і діяльність висвітлюються на широкому тлі міжнародних відносин України з урахуванням тих складних геополітичних реалій, у яких опинилася Українська держава після смерті Богдана Хмельницького. В часи Руїни саме Петро Дорошенко найпослідовніше проводив політику на відновлення єдності та суверенітету козацької держави.

Стельникович, С. Тарас Бульба-Боровець: «Ми не можемо ні на хвилину припиняти нашої боротьби» / С. Стельникович. – Київ : Парламентське видавництво, 2021. – 280 с. : іл. – (Політичні портрети).

Книга присвячена громадському та військовому діячу українського повстанського руху часів Другої світової війни, засновнику УПА «Поліська Січ», прихильнику республіканської політичної думки часів Української революції 1917-1921 років Тарасу Бульбі-Боровцю. Саме Тарас Бульба-Боровець уперше публічно оголосив про необхідність об'єднання зусиль усіх поневолених народів у боротьбі за визволення від гітлерівського і сталінського режимів. Він завжди ставив перед собою завдання відновлення української державності. Книга висвітлює особливості того періоду нашої історії, в якому народився, зростав і формувався як особистість цей видатний борець за свободу України. У ній показано становлення політичного світогляду майбутнього отамана, його діяльність у роки Другої світової війни, а також еміграційний період життя.

Чоп, В. Нестор Махно. Останній селянський герой / В. Чоп. – Київ : ВД АртЕк, 2019. – 296 с. : іл.

Нестор Махно – командувач Революційної повстанської армії України та керівник селянського руху у 1918-1921 рр. Одна з найяскравіших постатей доби Української революції, відомий анархіст і тактик ведення партизанської війни. Очолюваний ним рух мав дуже великий вплив на перебіг подій. У значній мірі саме Махно двічі зумовив поразку російського білогвардійського руху. «Воля або смерть» – ці слова Нестора Івановича зараз актуальні як ніколи і є провідним гаслом кожного українця.

У виданні на основі унікальних архівних та музейних документів, спогадів старожилів, мемуарів учасників подій, фотодокументів досліджується біографія українського політичного та військового діяча ХХ століття, а також аспекти історії махновського руху, які до сьогодні оминалися увагою дослідників.

Герої російсько-української війни

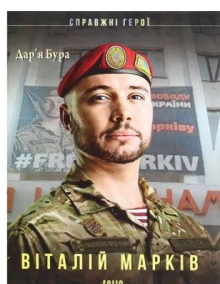
Патрік. Герої сучасності / Патрік. – Київ : ВД Білка, 2019. – 120 с. : іл.

Автор книги Сергій Адаменко (на псевдо "Патрік") жив та працював в Ірландії, однак влітку 2014-го він став одним із тих, хто поповнив лави добровольців, що йшли визволяти Схід від московської окупації. Він воював у складі Добровольчого Українського Корпусу "Правий сектор". Патрік пішов на війну, щоб познайомитися з героями, а в результаті став одним з них: непомітних у мирному місті та незамінних на лінії вогню. 25 історій про своїх побратимів – полеглих смертю героїв та живих – ірландський козак "Патрік" закарбував на сторінках власної книги. Це розповіді про людей, які щодня нас захищають – не за медалі, привілеї чи гроші. Це і є справжні Герої України – це та еліта, на яких Україна тримається.

Усна історія російсько-української війни (2014-2019 роки). Вип. 5. – Київ : К.І.С., 2019. – 432 с.

Серія книг «Усна історія російсько-української війни» – це проект істориків Запорізького національного університету, що реалізовується за підтримки Запорізької ОДА та Українського інституту національної пам'яті. Він передбачає видання серії книг, яка фіксує справжню хроніку подій на російсько-українському фронті. П'ятий випуск розповідає про учасників війни та волонтерів, які мешкали у місті Енергодар. Інтерв'ю з ними розкривають місцеву специфіку побуту, мотивацію, досвід та особисті оцінки російсько-української війни.

Бура, Д. Віталій Марків / Д. Бура. – Харків : Фоліо, 2021. – 153 с. : іл. – (Справжні герої).

2014 рік. Війна з росіянами та підбурюваними ними жителями Донбасу стала страшною реальністю. Саме тоді найкращі сини Украї-

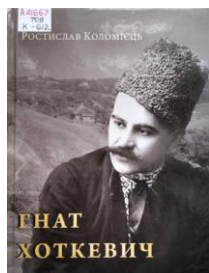
ни рушили захищати Україну від ворога. Віталій Марків – один із тих добровольців. Він залишив спокійне життя в Італії і повернувся боронити країну. Та з 2017 року став заручником інформаційного фронту цієї війни. Три роки Віталій перебував за ґратами в Італії: його звинувачували у причетності до загибелі італійського фотокореспондента Андреа Рокеллі та його перекладача, росіянина Андрія Міронова. Після років слідства, у 2019 році суд міста Павія засудив нацгвардійця до 24 років позбавлення волі. Захист Марківа вважав вирок несправедливим. Суд в Мілані розпочав розгляд апеляції і після вивчення додаткових матеріалів суд присяжних повністю виправдав Віталія. Зараз він знову перебуває на передовій у східній частині України.

Письменники

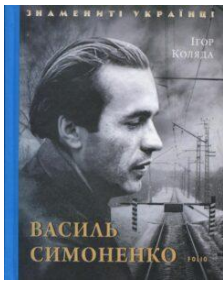
Агеєва, В. Візерунок на камені. Микола Бажан: життєпис (не)радянського поета / В. Агеєва. – Львів : ВД Старого Лева, 2019. – 496 с.

Ця книжка – про одного з найвидатніших українських поетів ХХ століття, якому судився складний і суперечливий творчий шлях, високі здобутки й принизливі манівці. Життя Миколи Бажана – яскравий приклад протистояння митця і влади, письменника і політики. До нього рано прийшло визнання: захопившись футуризмом, поет невдовзі виробляє самобутній неокласичний стиль. Удостоєний ордена Леніна з особистого наказу кремлівського вождя, пише чи не найкращий вірш в українській сталініані. А згодом, переcheкавши добу репресій, тотального страху й неминучого конформізму, стає релігійним поетом, на кожному етапі своєї творчості звертаючись до християнських цінностей. Відзначений усіма престижними радянськими нагородами, був змушений відмовитися від номінування на Нобелівську премію, яке висунув Гарвардський університет. Та незважаючи на співпрацю зі сталінським режимом, він зумів не згубити власний талант і залишитися помітною постаттю української культури.

Коломієць, Р. Гнат Хоткевич / Р. Коломієць. – Харків : ТОВ СИЦІЯ, 2019. – 212 с.

Гнат Хоткевич – митець небаченого в українській культурі масштабу творчості: письменник, бандурист, мистецтвознавець, театральний діяч, історик, педагог, етнограф, художник. Український Леонардо да Вінчі – таким він уявляється сьогодні. Своєю творчістю і організаційною діяльністю він охопив усю Україну – від Слобожанщини до Карпат. Народившись у Харкові, прославляв у своїх творах Гуцульщину. Досконало грав на бандурі, написав підручник з гри на цьому інструменті, був теоретиком народної музики в Україні, популяризував народний театр. Митець українського Розстріляного Відродження, романтик у житті і провидець у творчості, він був потрібен своєму народові у найважчі для нього часи. Потрібен він і нам, його нащадкам, які вибудовують нині українську державу.

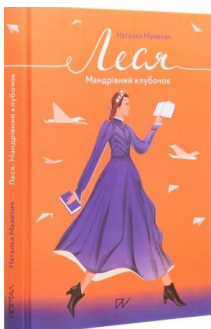
Коляда, І. Василь Симоненко / І. Коляда. – Харків : Фоліо, 2021. – 121 с. : іл. – (Знамениті українці).

Відомий літературний критик Євген Сверстюк сказав, що «Симоненко належить до тих людей, чиї біографії треба вивчати як частку історії України». України, яка вміє вистояти в лихоліттях і знову розправити крила. Одного з найяскравіших представників шістдесятництва не оминула лиха доля: жорстокі часи сталінських репресій, страхіття війни, жахливі умови існування. Симоненка називали літературним бунтарем: він не терпів несправедливості, прагнув свободи і визнання України самобутньою державою. Відданий співець Батьківщини, за свої двадцять вісім років життя Василь Симоненко зумів стати знаковою постаттю для нашого народу. Його думки, втілені на папері, мають неоціненне значення не тільки для літератури, а й для розвитку українського суспільства. Адже потужність громадянського посилення Василя Симоненка ми відчуваємо і зараз.

Кравчук, П. Іван Котляревський: між імперією та Україною / П. Кравчук. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2021. – 248 с. – (Ім'я на обкладинці. Вип. XIII).

Івана Котляревського не дарма називають «батьком» української літератури. Його «Енеїда» і досі залишається неперевершеним зразком енциклопедичного зображення українського життя часів XVIII-го – першої половини XIX-го століть. Твори письменника, написані на основі живого усного мовлення народу, започаткували новий етап формування української літературної мови. Творчість письменника розглядається в книзі не тільки як символ народження нової української літератури, а вивчається в контексті становлення української нації і як продовження давньої літературної традиції. Знайомство з життям і творчістю Івана Котляревського буде цікавим не тільки знавцям та любителям рідного слова, але й дослідникам європейської історії та культури XVIII–XIX століть.

Малетич, Н. Лесь. Мандрівний клубочок / Н. Малетич. – Київ : Портал, 2021. – 152 с. : іл.

«Мандрівний клубочок» – *boule vagabonde* – так називала себе сама Лесь Українка. Якою вона була у повсякденному житті? З ким дружила, що любила, чим займалась у вільний час, з чого сміялася, від чого сумувала, про що писала листи рідним? Книга розповідає про Лесю не тільки як письменницю, але і як музикантку, організаторку літературного гуртка, мандрівницю, подругу, сестру, дитину. Її можна відкривати з будь-якого місця: читати листи Лесі Українки, гортати сторінки рукописів, чути спогляди її друзів і близьких, зрештою – подорожувати разом з нею Україною та світом. Ви знайдете багато цікавого про людину, котра зробила неймовірно багато та прожила чудове наповнене життя. Тож читайте і відкривайте заново для себе цікаву особистість!

Осмир, О. Сучасність мудрости Г. Сковороди: світоглядний нарис / О. Осмир. – Львів : Література та мистецтво, 2020. – 136 с.
Ушкалов, Л. Григорій Сковорода від А до Я / Л. Ушкалов. – Львів : ВД Старого Лева, 2019. – 70 с. : іл.

За визнанням ЮНЕСКО, Григорій Сковорода входить у п'ятірку найвизначніших мудреців всіх часів і народів. У своїх творах він відобразив світогляд, стиль, спосіб мислення, живу душу українського народу. Триста років минуло від дня його народження, проте думки, висловлені у його творах, не перестають хвилювати людей донині. Автори світоглядного нарису вдало зіставили мудрість Г. Сковороди з релігійними основами та новітніми науковими дослідженнями. Книга розкриває унікальність мудрости Григорія Сковороди: її простоту, досконалість, універсальність і корисність. Вона адресована тим юним і дорослим читачам, хто прагне пізнати себе і утвердитися Людиною. Кожна сторінка книги Л. Ушкалова «Григорій Сковорода від А до Я» – це окрема ілюстрована історія із життя Сковороди, якій відповідає певна літера алфавіту. Ви дізнаєтеся про його мандри, філософські ідеї, життєві принципи. Часто вона доповнена нотками доброго гумору й елементами сучасного життя. Розрахована на дітей віком від 6 до 12-14 років, але і дорослим буде цікаво її погортати.

Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього КДБ УРСР / Уклад. В. Кіпіані. – Харків : ВД Vivat, 2020. – 688 с. – (Історія та політика).

З книги Вахтанга Кіпіані ви дізнаєтеся правду про кримінальну справу, життя і смерть відомого українського поета Василя Стуса. Тут зібрані архівні документи з кримінальної справи Стуса, покази свідків, листи поета з тюрми, спогади його рідних та друзів. Наведені матеріали познайомлять вас з тими невідомими фактами щодо життя, ув'язнення та загибелі Стуса, які досі охороняли під грифом «Секретно». Книга отримала ряд премій, а члени Українського ПЕН-клубу включили «Справу Василя Стуса» до переліку найкращих книжок 2019-го року. З того ж 2019 р. тривав судовий процес за позовом колишнього адвоката Василя Стуса В. Медведчука про заборону розповсюдження видання.

«Твоїми говоритиму устами...»: Іван Франко в контексті свого часу. – Київ : Парламентське видавництво, 2021. – 600 с. : іл.

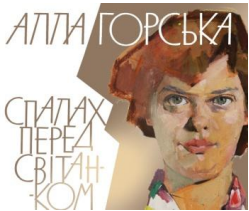
Іван Франко – знакова постать в українській історії: поет, прозаїк, драматург, літературознавець і критик, філософ, соціолог, громадський та політичний діяч загальноєвропейського масштабу кінця XIX – початку XX століття. Він зробив значний внесок у національне самовизначення українського народу. Його творчі здобутки і досі мають величезне значення для розбудови європейської України. У книзі представлено листи І. Франка до близьких та колег, спогади сучасників про письменника, нариси про тогочасних інтелектуалів, з якими його пов'язували дружні та творчі стосунки, присвяти Франку визначних митців слова. Книга містить фотографії письменника та його оточення, архівні матеріали, які допоможуть глибше зрозуміти час, у який жив і творив великий українець.

Шугай, О. Ліна Костенко: «Я все, що я люблю...» : роман без брехні, або Сповідь редактора книжки віршів та поем Ліни Костенко «Неповторність» / О. Шугай. – Київ : ВД Дніпро, 2021. – 648 с. : іл.

Ліна Костенко – українська поетеса, яку вважають генієм слова, залізною жінкою та живою легендою. Автору книги судилося бути редактором її збірки «Неповторність», яка вийшла у 1980 році. До цього була шістнадцятилітня заборона комуністичної цензури слову Ліни Костенко, моральний гніт, кадебістські цькування і всілякі інші свавілля, які поетесу не зламали, а навпаки зумовили її чинити ще більший опір. Автор розповідає про роботу з творами великої поетеси, телефонні розмови і зустрічі з нею. Про незламність її духу, гордий характер і тернистий шлях непокори, який їй довелося пройти. Він розвінчує сувору радянську атмосферу періоду глибокого застою та на цікавій документальній основі, з переконливими фактами викриває зло радянського часу – цензуру.

Художники

Горська, А. Спалах перед світанком / А. Горська. – Київ : ВД Кліо, 2019. – 136 с. : іл.

Українська художниця Алла Горська увійшла в історію не тільки завдяки своїм неперевершеним картинам, графіці та мозаїці, а ще й як активна учасниця українського шістдесятницького руху спротиву тоталітарній системі в СРСР. Її безкомпромісність і мужність в обстоюванні власних переконань, жертовність і патріотизм досі лишаються взірцем для кожного небайдужого серця. Аллу Горську називали душею українського шістдесятництва, вона була люблячою жінкою і матір'ю з ніжним, вразливим серцем митця. Художницю двічі виключали зі Спілки художників, десятиліттями її ім'я та творчість були заборонені. Обставини вбивства Алли Горської досі оповиті таємницею.

До книжки увійшли світлини з родинного альбому Зарецьких із фондової колекції Музею шістдесятництва та архіву онуки художниці Олени Зарецької.

Нагорна, О. Георгій Нарбут / О. Нагорна. – Харків : Фоліо, 2021. – 121 с. : іл. – (Знамениті українці).

Українська абетка та казки в ілюстраціях Георгія Нарбута. – Харків : Фоліо, 2020. – 102 с. : іл.

Автор перших українських державних знаків (банкнот і поштових марок) і проекту герба Української держави, один із засновників і перший ректор Української Академії мистецтв, Георгій Нарбут належить до когорти найвизначніших українських графіків та художників-ілюстраторів. Визначним досягненням Нарбута є його «Українська абетка», в якій художник досяг граничної простоти й водночас вишуканості композиції, малюнка й кольору. У вирішенні літер абетки Нарбут об'єднав досягнення як української рукописної та друкованої книги, так і досягнення західноєвропейських майстрів шрифту. «Українська абет-

ка» донині залишається неперевершеною завдяки високій майстерності художника. За радянських часів його ім'я було під заборонаю. Книжки, оформлені Нарбутом, видання з репродукціями його творів стали бібліографічною рідкістю, і зараз поціновувачі непересічного таланту художника мають змогу ознайомитися з малюнками цього митця.

Рубан, М. Марія Примаченко / М. Рубан. – Київ : Агенція ІРІО, 2020. – 128 с. : іл. – (Видатні українці. Люди, які творили історію).

Тараторіна, С. Оця Марія звірів малювала / С. Тараторіна. – Київ : Видавництво, 2020. – 68 с. : іл.

Марія Примаченко – видатна українська народна художниця та справжній мистецький феномен. Вона створила власний світ із особливою флорою і фауною, який закарбовується в серці кожного, хто бодай раз до нього зазірав. Як людині «з народу» стати відомою на весь світ? Навряд чи це питання хвилювало Марію Примаченко. Адже всі свої картини вона писала не для слави. Кожне її творіння – то прояв безмежної любові до рідної землі. Історія її успіху – приклад того, що талант, невпинна праця, а головне – віра в свою справу перемагають будь-які випробування долі.

Книга «Оця Марія звірів малювала» – це перша в історії України дитяча художня книжка про художницю. Маленька художниця Марія із селища Болотня переживає важку хворобу, через що її світ змінюється. Здається, не варто чекати на щось хороше. Але у Марії є фарби та величезне бажання малювати. Із темного лісу за Марією спостерігають фантастичні звірі. Вони знають її таємницю, про яку сама дівчинка ще навіть не здогадується.

Це книжка про те, що мрії рятують. І не лише нас, а й усе навколо. Що недуга не стане на заваді наполегливості. Що уява може все. Яскраві ілюстрації Наталки Левицької відтворюють унікальну атмосферу загадкового світу Марії Примаченко.

Рудзицький, А. Ілюстратор «Кобзаря». Василь Седляр та його доба / А. Рудзицький. – Київ : Мистецтво, 2019. – 240 с. : іл.

Монографія історика мистецтва Артура Рудзицького розповідає про видатного українського майстра першої половини ХХ століття, одного із найяскравіших представників бойчукізму, жертву сталінського терору, художника Василя Седляра. У книзі з максимальною повнотою репродукуються живописні та графічні роботи художника, зокрема, шедеври української книжкової графіки – ілюстрації Василя Седляра до «Кобзаря» Тараса Шевченка 1931 та 1933 років, які майже вісім десятиліть залишалися невідомими та недоступними любителям мистецтва. Вона розповідає також про долю «Кобзаря» Тараса Шевченка 1933 року, репресованого відразу після виходу в світ.

Видання містить архівні документи, авторські замальовки, ескізи, фотографії, листи, багато з яких оприлюднюються вперше.

Діячі науки, мистецтва, спорту

Лягущенко, А. Український театр. Видатні діячі та менеджмент / А.

Лягущенко. – Київ : Мистецтво, 2021. – 496 с. : іл.

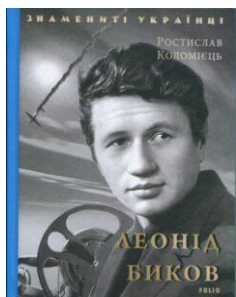
Книгу присвячено видатним діячам українського театру, які дар творчості гармонійно поєднували з умінням ефективно організовувати процес колективної художньої творчості. Вперше в українському театрознавстві розглядається менеджерська діяльність Івана Штейна, Людвіга Млотковського, Марка Кропивницького, Михайла Старицького, Івана Карпенка-Карого, Миколи Садовського, Панаса Саксаганського, Івана Мар'яненка, Леся Курбаса, Гната Юри та інших визначних акторів та режисерів.

Значну увагу приділено аналізу організаційно-правових форм функціонування вітчизняного сценічного мистецтва. Автор аналізує багаторівневі стосунки українського театру із владою і процес становлення державного менеджменту в галузі виконавського мистецтва.

Забужко, О. Як рубали вишневий сад, або Довга дорога з Бад-Емсу / О. Забужко. – Київ : ВД КОМОРА, 2021. – 96 с.

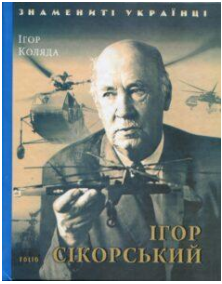
У новій книжці, присвяченій пам'яті архіваріуса Української Вільної Академії Наук у Нью-Йорку Оксани Міяковської-Радиш, Оксана Забужко звертається до свого улюбленого жанру – міксу мемуарів, літературознавчої розвідки та інтелектуального детективу. Читачеві пропонується пройти захопливим маршрутом завдовжки в півтора століття: від сімейної світлини в нью-йоркській вітальні – до українського Таганрога і дитячих вистав «Москаля-чарівника» в домі Чехових, щоб знайти відповідь на одне з головних питань сьогодення: за які уроки історії, пропущені в ХІХ ст., Україна змушена розплачуватися ще і в ХХІ?

Коломієць, Р. Леонід Биков / Р. Коломієць. – Харків : Фоліо, 2020. – 123 с. : іл. – (Знамениті українці).

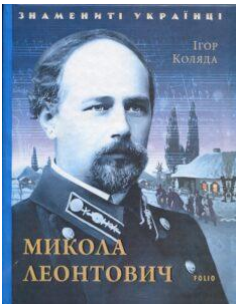
Актор та кінорежисер Леонід Биков у 60-80-ті роки ХХ ст. був улюбленцем мільйонів в СРСР, його впізнавали на вулицях і радо вітали. Сама лише згадка про Леоніда Бикова викликала у людей добру усмішку. Він був рідкісним актором, який міг одночасно працювати в комедійному та драматичному жанрах. Його фільми «Максим Перепелиця», «В бій ідуть самі «старики»», «Ати-бати, йшли солдати» збирали багатомільйонну глядацьку аудиторію, стаючи рекордсменами кінопрокату.

Народжений на Донбасі, він дуже любив Україну, і тому у фільмах його герої часто співають українські пісні, розповідають про українські традиції і рідну землю. Книга розповідає про важливі факти життєвого шляху видатного актора, якого обожнювали мільйони глядачів.

Коляда, І. Ігор Сікорський / І. Коляда. – Харків : Фоліо, 2021. – 121 с. : іл. – (Знамениті українці).

Ігор Сікорський – авіаконструктор, творець перших у світі літаків і гелікоптерів, відчайдушний їх пілот, вчений та філософ. Його «Ілля Муромець», найкращий літак Першої світової війни, став прообразом пасажирської та стратегічної бомбардувальної авіації. Категорично не сприйнявши більшовицький переворот, Сікорський на початку 1918 року емігрував у Європу і підкорив її власними винаходами. Він навчався та працював у Парижі, згодом емігрував до США, де займався створенням перших міжконтинентальних пасажирських авіалайнерів та серійним гвинтокрилобудуванням. Був конструктором першого в США літака-амфібії. Машинам фірми Сікорського належала більшість світових рекордів. Книга розкриває феномен авіаконструктора зі світовим ім'ям. Вона містить відомості про походження Ігоря Сікорського та його родини, яку добре знали в Києві на початку ХХ ст. До видання також увійшли згадки про його релігійно-філософську творчість.

Коляда, І. Микола Леонтович / І. Коляда. – Харків : Фоліо, 2021. – 120 с. : іл. – (Знамениті українці).

Невідомий народний учитель із Поділля став одним із найяскравіших композиторів ХХ століття і залишив нащадкам музику криничної води та зелених дібров, високого неба та пшеничної ниви. Музику, якій належить чудодійна влада пробуджувати у людській душі найблагородніші поривання і почуття. Ця книга – про українського композитора, хорового диригента, громадського діяча Миколу Леонтовича. Він зробив величезний внесок у розвиток хорової музики України. Його обробки українських народних пісень і донині прикрашають репертуар багатьох хорових колективів, а твір для хору «Щедрик» став однією з найпопулярніших різдвяних пісень у світі. Музику Леонтовича часто можна почути під час державних заходів, святкових концертів чи взагалі десь на вулиці. Це не просто духовна музика, це відображення чарівної, мудрої та поетичної душі українського народу.

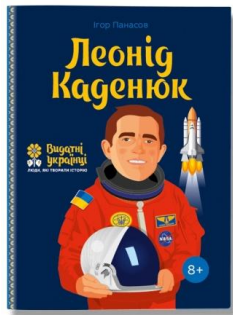
Панасов, І. Валерій Лобановський / І. Панасов. – Київ : Агенція ІРІО, 2019. – 128 с. : іл. – (Видатні українці. Люди, які творили історію).

Хлопчик, дитинство якого припало на війну і тяжкі повоєнні роки, здолав усі перешкоди й дійшов до вершин спорту завдяки наполегливості, невтомності й гострому розуму. Йому судилося стати найвидатнішим українським футбольним тренером усіх часів. З книжки ви дізнаєтесь про життя та досягнення видатного футболіста і геніального тренера Валерія Лобановського, який у 1975 році він був визнаний кращим тренером світу. Він створив одну з найсильніших європейських команд свого часу, виховав цілу плеяду футбольних зірок і назавжди вписав Україну в історію світового футболу. Він завжди залишатиметься легендою вітчизняного спорту, слави якого прагнуть досягти всі – і футболісти, і наставники. Його приклад вражає, захоплює й надихає.

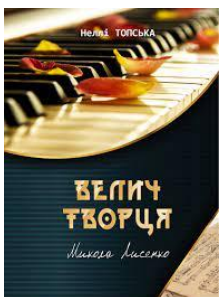
Панасов, І. Кузьма Скрыбін / І. Панасов, М. Рубан. – Київ : Агенція ІРІО, 2019. – 128 с. : іл. – (Видатні українці. Люди, які творили історію).

Відомий український музикант Андрій Кузьменко запам'ятався своїм шанувальникам неймовірним гумором, божевільними ідеями та відкритим серцем. Хіти Кузьменка та гурту «Скрыбін» стали символом якісної музики в пострадянські часи та назавжди увійшли до золотого фонду української популярної музики. Сам співак завоював серця українців гумором, харизмою та різнобічними талантами. Андрій був не лише співаком, але й телеведучим, актором, продюсером та письменником. Його неперевершені жарти змушували реготати всю країну. Імпровізації перед камерою – вражали. А сольна музична творчість була ліричною і глибокою. Це перша біографія українського співака та музиканта, написана спеціально для дітей. Вона знайомить юних читачів із непересічною особистістю, яка стоїть за їхніми улюбленими піснями, які і досі лунають по радіо й телебаченню. Разом із кумиром діти переживуть дивовижні пригоди, сміятимуться та надихатимуться.

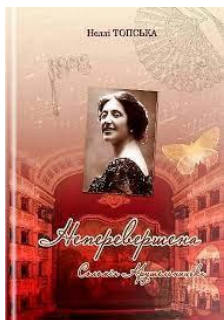
Панасов, І. Леонід Каденюк / І. Панасов, М. Рубан. – Київ : Агенція ІРІО, 2019. – 128 с. : іл. – (Видатні українці. Люди, які творили історію).

Звичайний хлопчик з буковинського села став першим і поки що єдиним космонавтом незалежної України та вписав своє ім'я в історію нашої країни і світу. Дитячі враження, навчання у льотному училищі, робота випробувачем, підготовка до космічних навантажень – все це стало прологом до головної події життя Леоніда Каденюка. Це фантастична історія про неймовірну сильну особистість, спортсмена та людину, яка, незважаючи на тяжкий і довгий шлях до мети, все ж таки змогла підкорити космос. Що саме в дитинстві допомогло Леонідові Каденюку здійснити мрії? Який предмет у школі викликав у нього особливий інтерес? Що особливого український космонавт взяв із собою в політ? Як він зміг обійти три тисячі претендентів-пілотів, щоб потрапити до загону космонавтів? Дізнайтеся секрети успіху першого космонавта незалежної України Леоніда Каденюка та надихніться його досягненнями.

Топська, Н. Велич творця. Микола Лисенко / Н. Топська. – Київ : ТОВ КТБ Альфа, 2021. – 64 с. : іл.

Ім'я Миколи Лисенка в українській музиці завжди порівнюють з іменем Тараса Шевченка в літературі, бо саме він став творцем національної опери. Він був талановитим і плідним композитором, одним з найкращих піаністів-віртуозів свого часу, диригентом, педагогом, фольклористом, культурно-громадським діячем. Микола Лисенко розповів усьому світові про красу народної пісні, став автором української музичної мови та відкрив для національного мистецтва нові обрії. Разом з іншими митцями Лисенко обстоював право українського народу на розвиток мови, літератури, мистецтва. Йому судилося стати автором двох національних гімнів – «Вічний революціонер» на слова Івана Франка та «Молитва за Україну» на слова Олександра Кониського.

Топська, Н. Неперевершена Соломія Крушельницька / Н. Топська. – Київ : ТОВ КТБ Альфа, 2020. – 64 с. : іл.

Соломія Крушельницька – українська оперна співачка, яка перетворювала кожну виставу на неповторне мистецьке явище. Ще за життя була визнана найвидатнішою співачкою світу. Серед численних нагород та відзнак мала звання «Вагнерівська примадонна» XX століття. Вона прославила Україну та нашу пісню на весь світ, адже завжди в її репертуарі, де б вона не виступала, були українські пісні. Винятково сильне сопрано, вроджений акторський талант, чаруюча врода, досконале виконавське мистецтво – здавалося, для цієї унікальної жінки не було нічого недосяжного. І через десятки років вражає її неймовірна працездатність, цілеспрямованість і стійкість при будь-яких обставинах.

Топська, Н. Славетна. Марія Заньковецька / Н. Топська. – Київ : ТОВ КТБ Альфа, 2020. – 64 с. : іл.

Марія Заньковецька була окрасою національної сцени на зламі XIX-XX ст. Вона увійшла в історію театру як видатна українська трагедійна актриса, бо створені нею сценічні образи несли яскраву національну символіку та кращі риси української ментальності. Майже кожну виставу, у якій грала Заньковецька, називали театальною подією року. Її сценічне мистецтво відзначалося щирістю переживань, глибоким проникненням у суть образу, високим рівнем майстерності, художньою переконливістю. Творчість Заньковецької мала величезне значення для формування українського національного театального мистецтва. Книга розповідає про життя славетної актриси, сповнене випробувань і страждань. Однак, Заньковецька завжди була людиною невичерпного темпераменту й життєвого оптимізму та будувала свою особисту і творчу долю на любові – до театру, до своїх героїнь, до України.

Шевченко, А. Шляхетна сила. Моє життя. Мій футбол : біографічна книжка / А. Шевченко, А. Альчата. – Харків : Фоліо, 2021. – 256 с. : іл. – (Спорт).

Андрій Шевченко – видатний український футболіст, який грав за київське «Динамо», «Мілан» та лондонський «Челсі». У 2003 році став першим українцем, який виграв Лігу чемпіонів. Володар «Золотого м'яча» 2004 року – призу, який вручають найкращому футболісту світу. Найкращий бомбардир національної збірної, який шість разів визнавався кращим футболістом України. Був головним тренером збірної України з 2016 по 2021 рік. В останні роки Андрій Шевченко займається благодійністю. Його благодійний фонд надавав підтримку дитячим будинкам в Україні. Після початку повномасштабного вторгнення Росії активно допомагає Україні, став лауреатом премії La Chiave d'Europa за свою діяльність після початку воєнної агресії РФ.

Книгу «Шляхетна сила» Андрій Шевченко написав у співавторстві з італійським журналістом Алессандро Альчато. У ній розповідається про цікаві факти з життя легендарного українського футболіста не лише в спорті, але й в особистому житті.

**Комунальний заклад
"Запорізька обласна
бібліотека для дітей "Юний читач"
Запорізької обласної ради**

69006

м. Запоріжжя,

вул. В. Лобановського, 14

Телефони: (061) 236-85-62

236-85-63

236-86-27

236-86-49

Електронна пошта: zobd@ukr.net

Сайт: <http://zobd.zp.ua>